

Nr 11

Av herr Munktell m. fl., om televisionssändningar av s. k. kommersiella program.

I bilaga 27 till årets statsverksproposition uttalar chefen för kommunikationsdepartementet bl. a., att han med hänsyn till investeringsläget och till behovet av en ytterligare prövning av frågan icke är beredd att till årets riksdag framlägga förslag rörande reguljär televisionsverksamhet i landet. Han förordar dock, att den under fjolåret inledda försöksverksamheten i AB Radiotjänsts regi skall kunna fortsättas och utvidgas något under året samt att de kostnader denna kan draga bestrides med radiolicensmedel, ett arrangemang vars lämplighet med hänsyn till radiolyssnarna torde kunna allvarligt övervägas.

Statsrådets uttalande om televisionsfrågan ger emellertid vid handen att han hyser samma uppfattning som redan när televisionsutredningen överlämnade sitt betänkande till honom torde ha varit förhärskande bland dem som berörs av eller har intresse för spörsmålet, nämligen att vi numera inte har någon anledning att diskutera huruvida televisionen skall införas här. Diskussionen måste i stället gälla hur och möjligen när detta masskommunikationsmedel skall tas i bruk. Därvid är det nämnda betänkandet den självklara utgångspunkten.

Televisionsutredningen skriver på sid. 86 i betänkandet:

För att vid starten av den reguljära televisionsverksamheten stimulera intresset på ett önskvärt sätt och därmed också apparatanskaffningen måste därför programmen redan från början bjuda på ett sådant innehåll och vara av en sådan omfattning till tiden att de ger åskådarna ett skäligt utbyte.

Som motivering anförs den aktivare insats av tid och koncentration samt de mera betydande ekonomiska åtaganden televisionsåskådaren ikläder sig jämfört med radiolyssnaren.

Vi instämmer till fullo med denna televisionsutredningens iakttagelse. Vi anser det emellertid av vikt att man redan nu ger akt på utvecklingen på detta område. Därvid är att märka, att uttrycket "programmets omfattning" icke torde få begränsas att avse endast sändningstidens längd. I fråga om televisionen har åskådaren icke tillgång till den omväxlingsmöjlighet utländska sändningar ger en radiolyssnare. Dubbelprogrammen är därför för televisionsåskådaren en fråga av mycket högre angelägenhetsgrad än för radiolyssnaren.

En icke obetydlig apparatanskaffning har redan förekommit i de delar av Sverige där möjlighet att uppfatta televisionssändningar föreligger, d. v. s. dels i Stockholm, där de ovannämnda försökssändningarna pågår, och dels i Skåne, dit de danska sändningarna når. Man vågar därför förutsetta att de redan pågående sändningarna påverkar allmänhetens intresse för och uppfattning om televisionen.

Försökssändningarna i Stockholm har emellertid inte kunnat bedrivas i den utsträckning och med tillgång till sådana resurser, att de ens tillnärmelsevis uppfyller de relativt blygsamma fordringar televisionsutredningen anser sig böra ställa på reguljära program, något som ju heller icke varit meningen. Vid flera tillfällen har händelser förekommit som på ett beklagligt sätt varit ägnade att i åskådarnas ögon nedvärdera televisionens möjligheter. Såsom exempel kan nämnas den utsändning från ett sportevenemang, som den 8 januari förhandsreklamerades i radio men sedermera kom att helt omintetgöras på grund av att reservmateriel icke fanns när fel på en detalj uppstod.

De danska sändningarna har varit så starkt begränsade till tiden, att inte heller de uppfyllt de fordringar televisionsutredningen ställer på reguljära svenska program. Orsakerna till inskränkningarna belyses inte närmare i utredningens internationella översikt men torde vara en alltför snäv ekonomisk ram.

Under dessa förutsättningar är det uppenbart, att risk föreligger för att det förhandsintresse televisionen åtnjuter bland allmänheten skall brytas ned redan innan reguljära sändningar igångsatts. Den apparatanskaffning, som är en betingelse för att dessa sändningar skall kunna upprätthållas i önskvärd utsträckning samt i viss mån för att den ekonomiska sidan av saken över huvud skall kunna lösas, torde också av de nuvarande förhållandena påverkas i negativ riktning. Det växelspel, som här äger rum och än mera kommer att äga rum, torde dess värre ej kunna belysas statistiskt men är likväl en realitet.

För att åvägabringa en förbättring härvidlag finns bara en möjlighet: att utöka sändningarnas omfång, höja deras kvalitet och tillse att motomständigheterna svarande resurser står till förfogande.

Vi anser det olämpligt att i större utsträckning än som redan sker ta statsmedel och radiolicensmedel i anspråk för att åstadkomma detta. Inte heller torde införandet av licensavgifter för televisionsmottagare vara en rekommendabel metod i nuläget. Inte desto mindre finner vi det nödvändigt att åtgärder vidtas snarast, d. v. s. redan innan riksdagen fattar beslut rörande den definitiva utformningen av televisionsväsendet på grundval av den proposition som av statsrådets ovan citerade uttalande att

döma icke är att vänta förrän frågan underkastats ytterligare prövning utöver den televisionsutredningen åstadkommit.

I detta läge är det naturligt, att uppmärksamheten riktas mot den möjlighet att utan kostnad för vare sig statsverket eller apparatinnehavarna åstadkomma televisionssändningar, vilken ligger i s. k. kommersiella program.

Vi är medvetna om att vi här rör oss på ett område, där mycket starka meningsmotsättningar råder. Vi anser oss emellertid här kunna åberopa följande skäl för vårt redan angivna förslag:

1. En kombination av kommersiell och statlig television tillämpas bl. a. i Storbritannien, Kanada och Italien, vilket motiverar att man åtminstone försöker få del av erfarenheter från dessa länder innan man avvisar varje tanke på kommersiell television.

2. Televisionsutredningen har tidigare ställt sig positiv till reklamslag i televisionen åtminstone försöksvis, ehuru den senare utan närmare motivering ändrat uppfattning.

3. En till ett enda företag, vilket dessutom står under starkt statligt inflytande, begränsad försöksverksamhet innebär ett föregripande av det beslut riksdagen tidigast nästa år kan ha möjlighet att fatta.

4. Reklamslag hör till ordningen exempelvis på de teatrar, vilkas drift i stor utsträckning möjliggöres genom statsmedel.

5. De underhållningsprogram med reklamslag, vilka under två somrar producerats i Kungsträdgården i Stockholm, har givit positiva erfarenheter.

6. Reklamslag förekommer i inte obetydlig utsträckning i Radiotjänsts utsändningar, varvid företrädesvis företagets egna publikationer reklameras men även starkt reklambetonade intervjuer med privata företagare noteras.

7. Opinionsmätningar bland allmänheten ger vid handen att en stark majoritet med tillfredsställelse hälsar möjligheten att delvis bekosta televisionssändningar med reklammedel.

För bedömningen av det intresse som på enskilt håll föreligger för anordnande av televisionssändningar torde det vara till fyllest att ta del av de tre ansökningar om koncession, vilka under åren 1953—54 ingavs till vederbörande myndigheter. En var undertecknad av radiofirmor, Kooperativa förbundet, Sveriges köpmannaförbund och Sveriges lantbruksförbund samt avsåg rättighet att sända intill dess av statsmakterna beslutad reguljär verksamhet igångsattes, dock minst intill utgången av år 1957. Framställningen tillstyrktes av telestyrelsen men avstyrktes av televisionsutredningen och Radiotjänsts styrelse samt lämnades enligt beslut

av Kungl. Maj:t den 12 februari 1954 utan avseende. De båda övriga ansökningarna kom från AB Sandrewateljéerna, varvid den första, som avsåg en veckas försökssändningar, bifölls av telestyrelsen medan den andra, vilken avsåg motsvarande verksamhet under ett halvår, avlogs av Kungl. Maj:t, som då hade förordnat att annan myndighet icke längre skulle äga bevilja tillstånd av den begärda arten.

De tre ansökningarna klargör, att ett betydande intresse för produktion och utsändning av televisionsprogram föreligger på flera skilda håll i vårt samhälle. Som ovan utförligare klargjorts, föreligger samtidigt ett behov av att mera omfattande sändningar än de nu pågående kommer till stånd. Det torde icke innebära någon fara för det framtida televisionsväsendet i landet, om tillstånd till sändningar meddelas fristående företag och organisationer även för något längre tidsperiod än den nu pågående försöksverksamheten är avsedd att pågå. Varje form av stöd, som kan ges åt den framväxande televisionen utan att statsmedel anlitas, torde vara välbehövligt, om utvecklingen skall kunna fortskrida i rimlig takt, inte minst som televisionsutredningens utbyggnadsplaner ger vid handen att ett på uteslutande licensavgifter och statligt stöd grundat televisionsnät efter åtta års verksamhet skulle ha medfört ett underskott på mellan 100 och 170 milj. kr., beroende på vilken utbyggnadstakt som tillämpas.

Vi är övertygade om att man icke behöver fästa alltför stor vikt vid farhågorna för att de med reklammedel bekostade sändningarna skulle bli kvalitativt undermåliga eller ges en olämplig inriktning. Tvärtom vågar vi utgå från att de program av denna art, som kan komma till stånd, blir utformade med hänsyn till producentens intresse av att få fortsatt koncession och vinna åskådarnas fulla förtroende. De betänkligheter man trots detta kan hysa mot att ge vederbörande fria händer torde kunna övervinnas om tillstånden förknippas med vissa villkor rörande reklaminslag i programmen, program med politisk och religiös tendens etc. Som exempel kan nämnas att man säkerligen med fördel kan använda den i andra länder tillämpade regeln att reklaminslag endast får förekomma i naturliga pauser mellan olika program samt måste begränsas till ett visst antal minuter per timme. Den närmare utformningen av sådana villkor bör givetvis tills vidare tillkomma Kungl. Maj:t, som enligt förordning av den 4 juni 1954 ensam äger bevilja tillstånd till sådan verksamhet som här avses.

Med stöd av vad här anförts hemställer vi,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte uttala som sin åsikt, att det framtida riksdagsbeslutet rörande television icke bör föregripas genom att tillstånd förväg-

ras företag som avser att försöksvis under en tid av upp
till fem år utsända kommersiella program.

Stockholm den 14 januari 1955

Henrik Munktell

Erik Nygren

Nils Agerberg
